

2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Дьяченко М.И. Психология высшей школы: Учеб. пособие для вузов / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандибович. – Мн.: Изд-во БГУ, 1981. – 383 с.
4. Костюк Г.С. Психология. Підручник для педагогічних вузів / за ред. Г.С. Костюка. – К.: Рад. школа, 1961. – 584 с.
5. Лернер И.Я. Процесс обучения и его закономерности / И.Я. Лернер. – М.: Знание, 1980. – 96 с.
6. Луговий В.І. Педагогічна освіта в Україні: структура, функціонування, тенденції розвитку / В.І. Луговий // За ред. О.Г. Мороза. – К.: МАУП, 1994. – 196 с.
7. Пидкасистый П.И. Психолого-дидактический справочник преподавателя высшей школы / П.И. Пидкасистый, Л.М. Фридман, М.Г. Гарунов. – М.: Педагогическое общество России, 1999. – 354 с.
8. Талызина Н.Ф. Управление процессом усвоения знаний / Н.Ф. Талызина. – М.: Изд-во. МГУ, 1975. – 320 с.

Газука Т.А.

**К ВОПРОСУ О ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТРУДОВОГО ОБУЧЕНИЯ
К ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

В статье раскрыто содержание подготовки будущих учителей трудового обучения к проектной деятельности, которое реализуется у процессе профессиональной подготовки путем формирования соответствующих.

Ключевые слова: проектная деятельность, проектирование, подготовка будущего учителя трудового обучения, подготовка в процессе изучения специальных дисциплин.

Gazuka T.A.

ON TRAINING FUTURE TEACHERS OF LABOR STUDIES FOR THE PROJECT ACTIVITY

The article presents the content of future teachers of labor studies for the project activity, implemented in the process of training through the establishment of adequate knowledge, Skills and qualities of future professional.

Key words: project activity, project designing, preparing a future labour training teacher, preparation in the process of teaching special academic subjects.

УДК 378.147:811

Ганніченко Т.А.

**МОДЕЛЮВАННЯ СИТУАЦІЙ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ
ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ
МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ**

У статті розкрито зміст моделювання ситуацій професійного спілкування та визначено його ефективність під час ділових ігор як засобу формування комунікативної компетенції майбутніх спеціалістів.

Ключові слова: моделювання, професійне спілкування, комунікативна компетенція, ділова гра.

Бурхливий розвиток науки, техніки і технологій зумовив зміну суспільних стереотипів щодо якості життя, духовних, інтелектуальних і матеріальних потреб особистості, її самоусвідомлення та самореалізації, а також вимог соціального запиту. Зокрема в умовах інтенсифікації міжнародних ділових контактів, розширення професійного співробітництва виникає потреба у фахівцях з високим рівнем професійної комунікативної компетенції. Новою освітньою парадигмою передбачено впровадження принципів, методів, технологій та засобів навчання, які мають забезпечити ефективне її формування.

Моделювання ситуацій професійного спілкування є одним із цих засобів, що й актуалізує його використання.

Метою нашої статті є розкрити зміст моделювання ситуацій професійного спілкування та визначити ефективність його використання як засобу формування професійної комунікативної компетенції майбутніх спеціалістів.

На моделювання як засіб, що забезпечує практичну спрямованість навчання, дозволяє наблизити мовленнєву діяльність до природних умов спілкування вказували В.Г.Афанасьєв, А.А.Вербицький, Н.А.Бакшаєва, Б.А.Глинський, В.М.Глушков, Є.Я.Голант, Б.П.Єсіпов, М.М.Скаткін, Дж. Форрестер, Р.Шеннон та ін.

Моделювання – метод наукового пізнання, що ґрунтується на заміні предмета або явища, які вивчаються, на їх аналог, модель, що містить істотні ознаки оригіналу [1: 41]. “Властивістю всіх моделей є їх здатність тим або іншим чином відтворювати дійсність [2: 30]”.

“Будь-яка програма навчання передбачає створення моделі мінімального комунікатора, який повинен бути достатнім для досягнення поставлених комунікативних цілей” [3: 31]. Ми погоджуємося з цією думкою і вважаємо моделювання однією зі складових формування професійної комунікативної компетентності.

Учені (В.Сластьонін, Є.Шубін) визначають *професійну комунікативну компетентність* як інтегративну ознаку особистості, що характеризується обсягом і характером засвоєних знань, умінь та навичок володіння мовою, а також звичок, якостей і властивостей, що реалізовуватимуться в майбутній фаховій діяльності індивіда, яка формується в процесі моделювання професійної комунікативної діяльності. Структура комунікативної професійної компетентності, на їх думку, містить комунікативну компетенцію як володіння засобами мовної комунікації й професійну компетенцію як інформаційну складову [4; 5].

Учена Т.Симоненко визначає професійну комунікативну компетенцію як “здатність спілкуватися в типових умовах професійної діяльності, володіти потенціалом дидактичного дискурсу, презентувати нормативні та доступні для сприйняття навчальні тексти, вирішувати за допомогою мовних засобів (у конкретних ситуаціях професійного спілкування) комунікативні завдання [6: 67]”.

Під *професійним спілкуванням* ми розуміємо мовленнєву взаємодію у певній професійній ситуації, а також у цілому спілкування людей однієї професії в межах фахової діяльності, володіння професійною комунікативною компетенцією.

Українські лінгводидакти визначають комунікативну компетенцію як здатність особистості “користуватися мовою залежно від ситуації, особливу якість мовленнєвої особистості, набуту в процесі спілкування або спеціально організованого навчання [7: 70]”.

Отже, моделювання ситуацій спілкування в процесі професійно орієнтованого навчання дозволяє відтворити зміст майбутньої фахової діяльності через формування комунікативної компетенції спеціаліста.

У процесі моделювання необхідно відтворювати вирішення комунікативних завдань у контексті цілей навчання і формування комунікативних умінь та навичок на основі професійної лексики з використанням різних методів та засобів навчання. Найкращим засобом навчання, що моделює різні види людської діяльності, є гра. Дидактична гра допомагає встановити відповідність умов навчання критеріям природного спілкування, дає можливість включати студентів в аналогії професійної діяльності. Моделювання дозволяє на прикладі аналогічних ситуацій професійної діяльності сформувати в дидактичній грі необхідні комунікативні уміння та навички. Моделювання ситуацій професійного спілкування у дидактичних іграх можна розглядати як основу формування комунікативної компетенції мовою спеціальності.

Студенти отримують знання та набувають навичок фахового спілкування на заняттях зі спеціальних дисциплін та імітуючи таке спілкування в процесі мовної підготовки, а саме на заняттях з української та іноземної (англійської) мов за професійним спрямуванням.

Аналіз науково-методичної літератури та досвід роботи свідчить, що з метою формування професійної комунікативної компетенції на заняттях з мов доцільно використовувати ділові ігри, під час яких відбувається апробація зразків і моделей реального іншомовного спілкування. Ефективність цього методу обумовлена його психолого-педагогічними особливостями.

Соціально-психологічні особливості ділової гри як засобу навчання виражені насамперед в її колективному й активному характері. Колективне навчання мови є одним із принципів активізації резервних можливостей особистості, який був сформульований Г.Китайгородською. Гра – спеціально організована діяльність, яка дозволяє реалізувати теоретичні знання через активну мовленнєву взаємодію, вдосконалювати навички та розвивати вміння. Вона сприяє активізації творчого потенціалу студентів (М.Доможирова).

Умовний характер ділової гри є ще однією її соціально-психологічною особливістю. Вона дає право на помилку і на її виправлення, з урахуванням зауважень, що виникли під час її обговорення, і, в цьому її безперечна перевага над реальною ситуацією, у якій не завжди вдається це зробити. Крім того, невдача переживається гравцем не так гостро як у дійсності, хоча ділова гра дає можливість гравцеві відчувати себе нібито в реальних умовах і вирішувати важливі професійні питання.

Протягом процесу спілкування комуніканти обмінюються інформацією, і тому досвід окремих студентів творчо переробляється в умовах, максимально наближених до практики, і стає надбанням усіх членів команди. Засвоєння знань стає внутрішньою потребою учасників гри, адже у процесі розв'язання професійних завдань студенти відчують, що рівень їх знань недостатній, необхідні нові знання, уміння та навички. Як результат, зростає мотивація студентів до навчання, створюються необхідні психологічні передумови до підвищення свого професійного рівня.

Аналізуючи мотиваційно-спонукальну функцію ділової гри, зазначимо, що в умовах ігрової діяльності засвоєння професійних комунікативних знань стає внутрішньою потребою студентів, адже вони самі є безпосередніми учасниками навчального процесу, самі шукають шлях і засоби розв'язання проблем, що виникають під час процесу ділового спілкування. А це породжує мотиви навчальної діяльності, які дозволяють інтенсифікувати процес навчання, підвищити його емоційно-чуттєвий рівень.

Дослідники ігрової діяльності (Я.Гінзбург, Н.Коряк) підкреслюють, що, на відміну від традиційних методів навчання, ділова гра у своїй організації містить засоби особистісного залучення її учасників у навчальний процес, впливаючи на мотиваційну сферу. Вона не лише залучає широкий спектр людини, але й містить у собі можливі зміни їх ієрархії: формує й висуває на перший план мотив засвоєння імітованої в грі діяльності й переносить на інший план мотиви, пов'язані з груповими стосунками [8].

Оскільки знання мотиваційних факторів є вкрай необхідними для успішної організації та проведення гри, визначимо основні з них: бажання успішно виконати свою роль у грі; перспектива здобути та поглибити власні знання; прагнення розкрити свої можливості в майбутній професійній діяльності; наявність неформальної ситуації в ході гри; шанс виявити свої особисті якості та професійні здібності; наявність особистої зацікавленості та інтересу до ігрової діяльності.

Мотиваційна функція ділової гри є також засобом формування цілей, адже, відповідно до мети мотиву, формується і мета пізнати систему дій, що необхідна для успішного виконання ролі. Таким чином, система дій у грі виступає як мета, і як будь-яка мета, стає безпосереднім змістом свідомості студента. Проте, на нашу думку, значення ділової гри цим не вичерпується. Все, що може допомогти успішно виконати роль (знання, уміння, навички), має для студента особливе значення й інакше ним усвідомлюється.

Учений А.Вербицький визначив психолого-педагогічні принципи, що характеризують ділову гру:

– принцип імітаційного моделювання змісту професійної діяльності та ігрового моделювання умов і динаміки виробництва;

- принцип проблемності змісту і процесу його розгортання в пізнавальній діяльності учасників в умовах рольової взаємодії;
- принцип спільної діяльності учасників в умовах рольової взаємодії;
- принцип діалогічного спілкування і взаємодії гравців як необхідна умова розв'язання навчальних завдань;
- принцип двоплановості ігрової навчальної діяльності, відповідно до якого досягнення ігрових цілей слугує засобом реалізації цілей навчання й розвитку особистості студента [9].

За цими принципами нами були проведені ділові ігри в процесі мовної освіти студентів-нефілологів, зокрема економістів в умовах аграрного навчального закладу під час засвоєння модуля II “Країнознавчі аспекти у професійному мовленні” нами були проведені ділові ігри: “Брейн-ринг: Економіка”, “Як розпочати бізнес”, “Збори Ради директорів”, “Фахівці про стан сільського господарства України”, “Англійські фермери про свій досвід – українським аграріям”, “Акули бізнесу: (пропозиції щодо відкриття с/г підприємства)”, “Круглий стіл фахівців КСП”.

Результати навчання із застосуванням дидактичних ігор, які моделювали майбутню професійну діяльність на заняттях з мов за професійним спрямуванням показали, що такий метод сприяє досягненню дидактичних і виховних цілей, а саме: вдосконаленню навичок роботи в колективі; розвитку комунікативних умінь; розвитку творчого мислення; вихованню індивідуальності; подоланню психологічного бар'єру в навчанні. Студенти набули знань та вмінь розумової праці (вміння виділяти головне в своїх та чужих думках, аналізувати ситуації, аргументувати свої твердження); вмінь творчої роботи в колективі, відстоювати свою позицію і оцінювати позицію інших тощо. Крім того, у студентів формувалася чітка самооцінка шляхом самоствердження в колективі, набуття навичок колегіальної діяльності.

Отже, все сказане дає змогу зробити висновок, що моделювання ситуацій професійного спілкування під час дидактичних ігор є ефективним засобом формування комунікативної компетенції на заняттях з мов у студентів-нефілологів. Адже він здійснює взаємозв'язок професійної і змодельованої ігрової професійно-орієнтованої діяльності; цільову спрямованість на реалізацію розвитку професійного мислення студентів засобами української мови (за професійним спрямуванням) та англійської мови: кмітливості, логічності, уяви, самостійності, динамічності, інтелектуальної витривалості, продуктивності і творчості, змагальності та на їх основі набуття емоційно-ціннісного досвіду з розв'язання конфліктних ситуацій, оцінки власної діяльності та самоствердження; засвоєння професійної термінології, стильових ресурсів та етикетних формул через мотиваційно-спонукальну функцію ділової гри. Перспективним вважаємо подальшу розробку ділових ігор для спеціальностей нефілологічного напрямку, зокрема для студентів-аграріїв.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білуха М.Т. Основи наукових досліджень: Підручник. – К.: Вища шк., 1997. – 271 с.
2. Штофф В.А. Моделирование в философии / В.А.Штофф.– Л.: Наука, 1956. – 301 с.
3. Леонтьев А.Н. Педагогическое общение / А.Н. Леонтьев.– М.: Знание, 1979.–48с.
4. Слостенин В.А. Педагогическое образование как объект эвристического моделирования: Межвузовский сб. научных трудов / В.А.Слостенин – М.: Прометей, 1991. – С. 3 – 6.
5. Шубин Э.П. Языковая коммуникация и обучение иностранным языкам / Э.П.Шубин. – М.: Просвещение, 1972. – 350 с.
6. Педагогічні умови динаміки професійно-комунікативного потенціалу студентів філологічних факультетів [Текст] / Т. Симоненко // Рідна школа. – 2005. – № 12. – С. 67–70.
7. Словник-довідник з української лінгводидактики / За ред. проф. М.Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2003. – 149 с.
8. Гинзбург Я.С. Социально-психологическое сопровождение деловых игр / Я.С.Гинзбург, И.М.Коряк // Игровое моделирование: Методология и практика. – Новосибирск: Наука, 1987. – С. 61–77.

9. Верлань А.Ф. Дидактичні принципи в умовах традиційного і комп'ютерного навчання / А.Ф.Верлань, Н.Т.Тверезовська // Педагогіка і психологія. – 1998. – №3. – С. 126–132.

Ганниченко Т.А.

**МОДЕЛИРОВАНИЕ СИТУАЦИЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБЩЕНИЯ
КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ
БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ**

В статье раскрыто содержание моделирования ситуаций профессионального общения и определена его эффективность во время деловых игр как средства формирования коммуникативной компетенции будущих специалистов.

Ключевые слова: моделирование, профессиональное общение, коммуникативная компетенция, деловая игра.

Gannichenko T.A.

**SIMULATION OF PROFESSIONAL COMMUNICATIVE SITUATIONS AS MEANS OF FORMING
OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS**

The essence of simulation of professional communicative situations is cleared out in the article, and its efficiency is determined during business games as means of forming of communicative competence of future specialists.

Key words: simulation, professional communication, communicative competence, business game.

УДК 378:371.132:37.015.2

Грицай Н. Б.

**МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ
ДО ВИКЛАДАННЯ У ПРОФІЛЬНИХ КЛАСАХ СТАРШОЇ ШКОЛИ**

У статті окреслено особливості методики викладання біології у профільних класах старшої школи. Подано рекомендації щодо вдосконалення методичної підготовки майбутніх учителів біології до організації профільного навчання.

Ключові слова: методика навчання біології, диференціація, профільне навчання, класи біологічного профілю, факультативи.

Постановка проблеми. В умовах реформування вітчизняної системи освіти все більшої актуальності набуває проблема переходу старшої школи до профільного навчання. Відповідно до Закону України “Про загальну середню освіту” старша школа функціонує як профільна, що створює умови для особистісно орієнтованого навчання учнів на основі їхніх інтересів та схильностей до певної професії.

У новій редакції Концепції профільного навчання у старшій школі вказано, що профільне навчання – вид диференційованого навчання, який передбачає врахування освітніх потреб, нахилів, здібностей учнів; створення умов для навчання старшокласників відповідно до їхнього професійного самовизначення, що забезпечується за рахунок змін у цілях, змісті, структурі та організації навчального процесу [9]. Згідно з положеннями Концепції у профільній школі кожен учень має можливість вибрати власну освітню траєкторію.

Одним із напрямів, за яким здійснюється профільне навчання у старших класах, є природничо-математичний, у межах якого виокремлюють біологічний (хіміко-біологічний) профіль.

Учитель-предметник, працюючи з класом біологічного профілю, має враховувати у змісті предмета необхідний рівень його викладання (рівень стандарту, академічний чи профільної підготовки). Зокрема, всесвітня історія, зарубіжна література вивчаються на рівні